

Szkoła austriacka w badaniach cykli koniunkturalnych Narodowego Biura Badań Ekonomicznych

Autor: Greg Kaza

Źródło: mises.org

Tłumaczenie: Grzegorz Jaeger

STRESZCZENIE: W każdej dekadzie XX wieku, w której założone w 1920 r. niekomercyjne Narodowe Biuro Badań Ekonomicznych (NBER) publikowało badania cykli koniunkturalnych, w pracach NBER-u pojawiały się nawiązania do austriackiej szkoły ekonomii. Pierwsze (1927) i ostatnie (1992) odnosiły się do Friedricha A. Hayeka i Ludwiga von Misesa. Odniesienia do Josepha A. Schumpetera są tłumaczone przez związki z ekonomią instytucjonalną szefów badań NBER-u Wesleya C. Mitchella i Arthura F. Burnsa.

Wstęp

Komitet Datowania Faz Cyklu NBER-u uważany jest przez ekonomistów za nieoficjalnego arbitra w temacie cyklicznych punktów zwrotnych w Stanach Zjednoczonych. Niektóre badania kwestionują metodologię i stosowanie punktów zwrotnych przez NBER¹, jednak wielu ekonomistów uznaje opracowaną przez Komitet chronologię cykli koniunkturalnych, której początki sięgają 1854 r.

Założone w 1920 r., zlokalizowane w Cambridge, w stanie Massachusetts, NBER jest organizacją typu non profit. Utrzymuje się dzięki wsparciu osób fizycznych, spółek i fundacji. Samo NBER przedstawia się jako „wiodąca krajowa organizacja badawcza typu non profit”. Według NBER-u „12 z 31 amerykańskich noblistów z dziedziny ekonomii oraz trzech byłych przewodniczących Rady doradców ekonomicznych prezydenta” było jego pracownikami naukowymi. Badacze tej organizacji stosują metodę indukcyjnego pomiaru. Obejmuje to rozwijanie nowych miar statystycznych i obliczanie ilościowych modeli zachowań ekonomicznych. Stosuje się je przy badaniu cykli koniunkturalnych. NBER, w swojej 85-letniej historii, opublikowało 32 opracowania cykli koniunkturalnych.

Szefowie badań NBER-u [Wesley Mitchell](#) (1874-1948) i [Arthur F. Burns](#) (1904-1987) byli głównymi autorytetami w dziedzinie badań cykli, przeprowadzanych przez to biuro. Mitchell i Burns należeli do szczególnie dużego na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku skupiska ekonomistów instytucjonalnych (Rutherford, 2004, 32). Mitchell studiował pod kierunkiem [Thorsteina Veblena](#), twórcy szkoły instytucjonalnej (Oser i Blanchfield, 1975, 360). Burns był uczniem Mitchella na początku lat 30. (Hetzel 1998, 24). Wykorzystali oni ekonomię instytucjonalną w studiach nad cyklami. [Measuring Business Cycles](#) – to tytuł ich dzieła, opublikowanego przez NBER w 1946 r. Elementem ekonomii instytucjonalnej w badaniach cykli koniunkturalnych jest jej nacisk na badania i pomiary empiryczne. Dla Mitchella ilościowa i statystyczna praca w połączeniu z eksperymentami politycznymi jawiły się jako „największe podobieństwo do metod nauk przyrodniczych, jakie można osiągnąć w ekonomii” (Rutherford, 1998, s. 19). Mitchell i Burns w swoich analizach stosowali metodę indukcyjnego pomiaru. W jednym z pierwszych swoich esejów Mitchell stwierdził (1896, s. 157): „Rozumowanie dedukcyjne może przysłowiowo sprowadzić badającego na manowce, chyba że jego wyniki są sprawdzone i poprawione przy pomocy badania indukcyjnego”. Burns i Mitchell (1946, 8-10) objaśniają tę *indukcyjną weryfikację hipotez cyklu koniunkturalnego*.

Natomiast tradycyjni austriacy podchodzą do cyklu koniunkturalnego jak do ćwiczenia w dedukcyjnym rozumowaniu, a nie jak do ćwiczenia w mierzeniu. Celem ekonomii nie jest zastosowanie metod i procedur laboratoryjnych (Mises 1949, 7-8). [Rothbard](#) odrzuca pogląd, iż ekonomia „by być prawdziwie nauką powinna zostać przeformułowana według symboliki logiki matematycznej”. Logika matematyczna jest właściwa fizyce, nie zaś ekonomii (Rothbard 1976, 22).

Metoda indukcyjnego pomiaru rozpoczyna się od zgromadzenia danych empirycznych, a następnie przechodzi do teorii koniunktury. Metoda dedukcyjna zaczyna się i kończy teorią. Nie wyklucza gromadzenia danych, ale określa je mianem „historycznych sprawozdań”.

Pomimo tych metodologicznych różnic, w każdej dekadzie XX wieku, w której NBER publikowało badania cykli koniunkturalnych, w pracach NBER-u pojawiały się w nich nawiązania do ekonomistów austriackich. W połowie z 32 wydanych opracowań znajdują się takie odniesienia. Najwięcej z nich ukazało się

w latach 20. i 90., a przywoływały [Schumpetera](#), [Hayeka](#), i [Misesa](#). Najwięcej razy od 1920 r. nawiązywano do neoaustriaka Schumpetera, co wyjaśnia ekonomia instytucjonalna prezentowana przez Mitchella i Burnsa.

Lata dwudzieste

Pierwszym krokiem NBER-u w kierunku identyfikacji cykli koniunkturalnych, po jego założeniu w 1920 r., było skompletowanie chronologicznego rejestru zmian ogólnych warunków gospodarczych w Stanach Zjednoczonych i Anglii (1790-1925), Francji (1840-1925), Niemczech (1853-1925), Austrii (1867-1925) i 12 innych krajach (1890-1925) (Moore i [Zarnowitz](#) w pracy Gordona (1986, s.743)). Określane mianem „roczników koniunktury” rejestry były oparte na badaniach oficjalnych dokumentów, relacjach współczesnych obserwatorów oraz adeptów historii gospodarczej, na czasopismach, broszurach i książkach. Zgromadzono kilkaset takich źródeł.

[Thorp \(1926, NBER\)](#) uwzględnił badanie Hayeka i Misesa, jednak uważa się je za kronikę, a nie za badanie cykli koniunkturalnych NBER. Praca Hayeka i Misesa jest przykładem historycznego sprawozdania. Jak Mitchell napisał we wprowadzeniu do tej pracy (s. 19), Hayek przyczynił się do poprawy austriackich kronik². Thorp powołał się na Misesa (1915) jako na źródło (s. 230) austriackich roczników koniunktury z lat 1912-1913:

1912 Dobrobyt; recesja; depresja

Narastająca aktywność i postęp; wojna bałkańska; jesień, przemysł pogrąża się w głębokim kryzysie; liczne bankructwa; bardzo aktywny handel zagraniczny.

Dotkliwe obciążenia pieniężne; wzmożona spekulacja, zwłaszcza w pierwszej połowie roku; giełda w głębokim kryzysie, szczególnie w ostatnim kwartale; moratoria bałkańskie powodują trudności.

Znakomite plony.

Ożywienie emigracji; niepewność z powodu wojny bałkańskiej; październik.

1913 Kryzys; panika

Powszechna beczynność; duże bezrobocie; gwałtowne osłabienie handlu zagranicznego.

Drogi pieniądz; panika finansowa wymaga moratorium; niemrawa giełda.

Nieźle zbiory żyta i pszenicy; znakomite owsa.

Wewnętrzne i zewnętrzne problemy polityczne; rekordowa emigracja; kilkumiesięczna mobilizacja armii w obawie przed rosyjską agresją.

[Praca Mitchella \(1927, 1956 NBER\)](#) jest pierwszym badaniem cykli koniunkturalnych NBER-u. Cytuje on w niej większą liczbę austriaków niż każdy kolejny naukowiec NBER-u aż do czasu Zarnowitza (1992). Mitchell określa pracę Hayeka mianem „naukowej” (202), odnosi się do „teorii kryzysów” [Boehm-Bawerka](#) (431-32) i [Roepkego](#)³ piszącego o „wielkości kredytu” (35). Wspomina również wcześniejszą pracę Roepkego (1922). Najwięcej miejsca poświęca jednak Schumpeterowi (1910, 1912, 1914, 1926), utożsamianemu z ekonomistami, którzy „traktują cykle koniunkturalne jako produkty uboczne postępu w sztuce produkcji i organizacji biznesu” (93). Omawia Schumpetera w następującym fragmencie:

Profesor Joseph Schumpeter utrzymuje, że tłumaczenie cykli koniunkturalnych błędami wynikającymi z niepewności i podtrzymywanymi psychologią tłumu jest przejawem powierzchownego spojrzenia na sprawę. Przyznaje, że błędy są popełniane, że pojawiają się wraz z koniunkturą, i że odgrywają istotną rolę w cyklu. Dodaje jednak, że kryzysy i depresje występowałyby nawet, jeśli wyeliminowałoby się błędne decyzje (20).

Za główną przyczynę wahań koniunkturalnych [Schumpeter uznaje innowacje](#) dokonywane czasami przez stosunkowo niewielką liczbę wyjątkowo energicznych przedsiębiorców — stosowanie przez nich w praktyce odkryć naukowych i innowacji technicznych, rozwijanie nowych form organizacji przemysłowych i handlowych,

wprowadzanie nieznanych dotąd produktów, podbijanie nowych rynków, wykorzystywanie nowych zasobów, zmienianie szlaków handlowych, itp. Gdy tego rodzaju zmiany zachodzą na dużą skalę, nieaktualne stają się informacje, na bazie których swoje plany opierało rzesze typowych przedsiębiorców. Niewątpliwie plany biznesowe uwzględniają pewien margines błędu, jednak innowacje sprawiają, że zostaje on przekroczony (20-21).

Mitchell objaśnia teorię Schumpetera, iż przedsiębiorstwo musi się dostosować, „albo ponieść porażkę”:

Spora liczba z nich bankrutuje, ale znacznie większej grupie udaje się wypracować nowe plany w oparciu o nową rzeczywistość zawierającą zmienione ceny, koszty, metody i rynki. Jednak taki proces rozpoznawania nowych warunków i przystosowania się do nich musi zająć trochę czasu. Podczas dostosowywania się do nowych warunków, zmniejsza się liczba tworzonych innowacji. Nawet najbardziej energiczni przedsiębiorcy nie mogą liczyć na kapitał i współpracę niezbędne do realizacji swoich projektów. Oto okres depresji (21).

Depresja trwa „do momentu, gdy ponowna adaptacja doprowadzi do względnie stabilnych warunków gospodarczych — stabilnych na tyle, by przywrócić pewność planującym jednostkom”. Biznes „wznawia działania na dużą skalę”, a dobra koniunktura powraca: Mitchell wyjaśnia kolejny etap teorii Schumpetera:

Następuje wzrost popytu i cen dóbr konsumpcyjnych. Zainicjowana dzięki temu ogólna działalność skutkuje rozwojem wielu przedsięwzięć — co napędza kolejne innowacje. Koniunktura trwa dopóki nie pojawią się niepokojące konsekwencje w postaci dużych dostaw masowo zalewających rynek, wysokich kosztów materiału i robocizny, przesunięcia popytu na nowe produkty,

wypieranie starych źródeł produkcji nowymi, itd. Wtedy następuje nowy kryzys i nowy okres korekty.

Uzupełniając teorię Schumpetera, Mitchell tłumaczy, że konieczne jest ukazanie, dlaczego innowacje pojawiają się *falami* (podkreślenie moje):

Schumpeter wyjaśnia, że kombinacja umiejętności wymaganych do rozpoczynania nowych przedsięwzięć i pokonywania wszelkich przeszkód i zagrożeń jest rzadko spotykana. Jednak, gdy kilku wysoce utalentowanych osobników osiąga sukces, ich przykład ułatwia drogę tłumom naśladowców. Rosnące ceny, wzrastający popyt, szerzący się optymizm zachęcają do brania kredytów i osłabiają rozważę kredytodawców. Ludzie nie posiadający zdolności opracowywania nowych projektów mogą odnosić zyski a nawet rozwinąć się dzięki pracy pionierów. Dlatego napływ innowacji szybko nabiera rozmachu — dopóki nie zostanie powstrzymany przez konsekwencje, które sam wywołał.

Fale służyły jako podstawa badań empirycznych w dziedzinie fizyki. Odgrywają również główną rolę w schumpeterowskiej teorii koniunktury⁴. Naukowcy NBER-u korzystający z metody indukcyjnego pomiaru okazują zainteresowanie tą teorią.

Lata trzydzieste

NBER opublikował kilka prac na temat cykli koniunkturalnych⁵. Żadna z nich nie była „badaniem cykli koniunkturalnych NBER-u”.

Lata czterdzieste

[Burns i Mitchell \(1946 NBER\)](#)⁶ opublikowali drugie badanie cykli koniunkturalnych. Zawiera ono 13 stron, które odnoszą się do teorii koniunktury Schumpetera, w tym omówienie fal. Schumpeter (1939) opiera swoją teorię na własnej interpretacji teorii fal i cykli opracowanych przez trzech ekonomistów: [Josepha Kitchina](#), [Nikolaja D. Kondratiewa](#) (1892-1931?) i [Clementa Juglara](#) (1819-1905). Kitchin zidentyfikował trwające od trzech do pięciu lat cykle,

związane z odnawianiem zapasów, [Kondratiew zidentyfikował trwające pół wieku „długie fale”](#), a Juglar rozpoznał trwające od siedmiu do jedenastu lat cykle przemysłowe. Schumpeter rozwinął teorię w oparciu o trzy fale Kitchina na jedną Juglara i sześć fal Juglara na jedną Kondratiewa.

Burns i Mitchell analizują myśl, że „cykle koniunkturalne są *mniej* częścią *większych* lub *dłuższych* cykli lub fal” we fragmencie (382):

Kilku badaczy odkryło długie cykle, analizując dane statystyczne. Kondratiew wykrył „długie fale” trwające od około 50 do 60 lat. Kuznets dopatrzył się „wtórnych trendów wieloletnich”, trwających średnio 22 lata w produkcji i 23 lata w kosztach. Burns dostrzegł „trendy cykliczne” utrzymujące się od 15 do 20 lat w produkcji i innych rodzajach działalności. Wardwell dostrzegł „główne cykle” o średniej długości 15 lat w Stanach Zjednoczonych i 9,5 roku w Niemczech. Kitchin zidentyfikował „główne cykle”, które trwały zazwyczaj około 7 do 10 lat. Jeśli cykle koniunkturalne rzeczywiście następują po sobie w sposób cykliczny, to od przyjęcia stanowiska, że pojedynczy cykl koniunkturalny mieści się w „długim cyklu”, zależy, czy jest to łagodne poruszenie o niewielkim znaczeniu czy może wyraziste wahanie, czy rozpoczynające go ożywienie jest intensywne czy też łagodne, czy jego ekspansja rozwija się w „boom”, czy jego recesja staje się „kryzysem”, a także czy jego ograniczenie zamienia się w dotkliwą „depresję”.

Piszą, że Schumpeter „twierdzi, iż »historia przemysłowa« dowodzi istnieniu długich fal Kondratiewa, które zawierają w sobie sześć cykli Juglara, »trwających od 9 do 10 lat« oraz, że »każdy zaobserwowany do tej pory cykl Juglara... jest łatwo... podzielny na trzy okresy o orientacyjnej długości czterdziestu miesięcy« ” (441-48)⁷.

Burns i Mitchell zgadzają się, że 40-miesięczny cykl jest w Stanach Zjednoczonych bardziej widoczny niż gdziekolwiek indziej. Dodają jednak, że nawet w Stanach Zjednoczonych „tylko około 28 procent dokonanych przez nas pomiarów cykli koniunkturalnych od 1854 r. zawierało się w przedziale 37 do 43

miesiący”. Odrzucają oni „chronologiczny schemat” Schumpetera, ale nazywają go „cenną wskazówką dla przyszłych badań”. Fels (1951, 400) stwierdził, że Burns i Mitchell nie sprawdzili takich hipotez, jak istnienie cyklu Kondratiewa czy schumpeterowskiej kombinacji cykli Kitchina, Juglara i Kondratiewa. Zamiast tego, zastanawiali się nad znikomym problemem, czy tak długie cykle są dostatecznie wyraźne, by mogły podważyć przydatność metody analizy statystycznej szeregów czasowych NBER-u. Naukowcy NBER-u cytowali Schumpetera w badaniach publikowanych w każdej następnej dekadzie⁸. Teza Schumpetera o trzech 40-miesięcznych cyklach również została zbadana⁹.

Lata pięćdziesiąte

Na początku tej dekady metoda indukcyjnego pomiaru spotkała się z krytyką ze strony ekonometryków. [Gordon](#) (1986 NBER, 27) zauważa, że metodologiczny zgrzyt nastąpił pomiędzy „metodą ekonometryczną” a metodą „historyczną” czy też „historyczno-ilościową”, reprezentowaną zarówno przez NBER, jak i przez „opisową metodę historyczną”, praktykowaną i bronioną przez R. A. Gordona oraz przez Schumpetera. Gordon spostrzega, że Schumpeter był bardziej wyrozumiały w stosunku do ekonometrycznej metody niż ekonometrycy w stosunku do metody historycznej:

Schumpeter uważał, że metoda historyczna jest najbardziej odpowiednia przy studiowaniu przyczyn a metoda ekonometryczna przy analizowaniu mechanizmów rozprzestrzeniania się: „analiza historyczna udziela nam informacji dotyczących bodźców a modele dynamiczne informują o mechanizmach, dzięki którym te bodźce rozprzestrzeniają się w systemie. Innymi słowy, chodzi o sposób, w jaki system gospodarczy reaguje na bodźce”.

Ekonometrycy nie byli tak chętni do zaakceptowania metody historycznej. Gordon cytuje jednego z nich: „Fakty, w szczególności statystyczne, same z siebie nie dowodzą związku pomiędzy przyczyną a skutkiem”. Inny krytyk, ekonometryk [Jan Tinbergen](#), na NBER Business Cycle Conference w 1951 r. podkreślił „znaczenie rozwoju hipotez falsyfikowanych”.

Austriacy odrzucają stosowanie doświadczeń laboratoryjnych w celu zbadania hipotez ekonomicznych. [Mises \(1949, 31\) pisał](#): „Ludzkiego działania nie da się poddać [eksperymentom laboratoryjnym](#). Nie jesteśmy w stanie obserwować zmiany w obrębie jednego tylko elementu zdarzenia, gdy inne jego elementy pozostają niezmienione. Doświadczenie historyczne jako doświadczenie złożonych zjawisk nie dostarcza wiedzy o faktach w takim sensie, w jakim [nauki przyrodnicze](#) używają tego terminu na określenie izolowanych zdarzeń badanych w eksperymentach”. Odniesienie do misesowskiej teorii cyklu koniunkturalnego, która jest dedukcyjna, nie pojawiło się w opracowaniach NBER-u do 1992 r.

Ekonometryczna krytyka okazała się wpływowa, niezależnie czy ktoś nazywa metodologię NBER-u „indukcyjnym pomiarem” czy „metodą historyczno-ilościową”. Praca [Haberlera](#) (1937) jest przeglądem z punktu widzenia neoaustriaka¹⁰. Mitchell (1951 NBER, 4-5) nazywa ją „doskonałym początkiem”, dodając zastrzeżenie: „następny etap w tym badaniu — zastosowanie, najszybciej jak to możliwe, testów ilościowych dla różnych hipotez przyczynowych było znacznie większym przedsięwzięciem”. Mitchell stwierdził, że Tinbergen (1939) podjął ten krok, stosując „analizę wielu korelacji do sprawdzania kilku hipotez dotyczących wzajemnych relacji między wahaniami cyklicznymi w różnych działaniach”. Mitchell określa jego pracę „znakomitą ze względu na połączenie statystycznych umiejętności z teoretyczną finezją, a ostrożnie wysuwane przez nią wnioski są bardzo sugestywne”.

Lata sześćdziesiąte

W tej dekadzie wydano dziewięć badań cykli koniunkturalnych NBER-u. [Friedman](#) i [Schwartz \(1963 NBER, 81n\)](#) oraz [Burns \(1969, 12\)](#) krótko wspomnieli o Schumpeterze. Ogólnie większość, tak jak [Cagan \(1965 NBER\)](#) pominęli austriaków¹¹.

Kolejny neoaustriak Morgenstern¹² (1963) napisał ostrzegawczą notkę o wykorzystaniu danych pomiarowych. Jego ostrzeżenie na temat mankamentów skorygowanych danych zacytowała [Cole \(1969 NBER, 4\)](#):

Oczywiście nikt, przeglądając zapisy korekt, nie zakłada, że mierzą one całkowity błąd wstępnych szacunków. Zamiast tego, uważa się je generalnie za przynoszące informację o niepewności

związanej ze wstępnymi estymacjami, jak również zawierające przybliżony wskaźnik pewności składnika estymacji.

Cole kontynuuje:

Z drugiej strony fakt, że dany składnik jest zaktualizowany nie gwarantuje, że jest dokładniejszy. W istocie jedną z kwestii, która nie została jasno przemyślana we wcześniejszych opracowaniach jest to, czy zmiany rzeczywiście zwiększają dokładność szacunków. Choć jest to mało prawdopodobne, to jednak możliwe – jak zaznaczył Morgenstern – że korekty zwiększają błąd pomiaru.

Lata siedemdziesiąte

[Friedman i Schwartz \(1970 NBER, 95n\)](#) powołują się na definicję pieniądza Schumpetera (1954, 288) oraz jego sugestię, że [John Law](#) musi zostać uznany za „kruszcowego akademika” (1954, 321-22).

Lata osiemdziesiąte

Schumpeter był cytowany we wszystkich trzech opracowaniach NBER wydanych w latach osiemdziesiątych: [Moore \(1983 NBER, 262-63\)](#), [Klein i Moore \(1985 NBER, 6\)](#) i [Gordon \(1986 NBER\)](#), który sporządził sprawozdanie z drugiej konferencji NBER-u poświęconej cyklom¹³. Lovell (1986, 105-110), w jego komentarzu na temat publikacji [Ecksteina](#) i Sinaia (1986, 39-105) wspomina Schumpetera:

Opisany mechanizm cyklu koniunkturalnego nie różni się zbytnio od tego omawianego przez Josepha Schumpetera... i wiele z tego co zawiera ta praca nie zdziwiłoby czytelników Burnsa i Mitchella. Szczególne podobieństwo do myśli Burnsa i Mitchella widać w podkreślanu przez Ecksteina i Sinaia złożoności i nieregularności zjawiska cyklu koniunkturalnego.

Moore i Zarnowitz (735-779) twierdzą, że teoria koniunkturalna Schumpetera jest niesprawdzona:

Zakres dopuszczalnych wahań jest szeroki, obejmujący krótkie i długie, słabe i mocne cykle... Burns i Mitchell (1946) nie znaleźli żadnych przekonujących dowodów na aprioryczne rozróżnianie między cyklami „mniejszymi” i „większymi” czy między cyklami „Kitchina” i „Juglara”. Jest to jednak z ich strony zawieszenie dyskusji w tym punkcie, a nie ostateczna konkluzja... Hipoteza Schumpetera z 1935 r. stanowiąca, że każda tak długa fala zawiera sześć cykli Juglara trwających od 9 do 10 lat, natomiast każdy cykl Juglara można podzielić na trzy cykle Kitchina o przybliżonej długości czterdziestu miesięcy także nie została potwierdzona.

Ich publikacja zawiera pierwsze odniesienie do Hayeka w badaniach cykli koniunkturalnych NBER-u od czasu opracowania Mitchella (1927):

W zasadzie słuszne jest postrzeganie wczesnych teorii cykli koniunkturalnych głównie za endogeniczne, czyli koncentrujące się bardziej na wewnętrznych relacjach systemu gospodarczego aniżeli na skutkach zewnętrznych zdarzeń; za wieloprzyczynowe, czyli zainteresowane interakcjami realnych, pieniężnych i oczekiwanych czynników; oraz za dynamiczne, czyli uwzględniające czynniki długookresowego wzrostu do analizy krótkookresowej nierównowagi.

Przypis do tego fragmentu:

Powyższe charakterystyki mają zastosowanie zasadniczo do większości głównych autorów i ich wkładu w literaturę dotyczącą cykli koniunkturalnych w okresie między latami dziewięćdziesiątymi XIX wieku a latami trzydziestymi XX wieku, takich jak: [Tugan-Baranowski](#), [Bouniatian](#), [Aftalion](#), [Pigou](#),

[Hawtrey](#), [Robertson](#), [Mitchell](#), [Spiethoff](#), [Schumpeter](#) oraz Hayek [podkreślenie moje].

Lata dziewięćdziesiąte

[Publikacja Zarnowitza \(1992\)](#) jest najbardziej wnikliwym przeglądem austriackich i neoaustriackich opinii wśród opracowań cykli koniunkturalnych NBER-u. Schumpeter i Haberler nazwani są w niej „pionierami w problematyce [cykli koniunkturalnych – przyp. tłum.]” (wstęp, xvi), po raz pierwszy od czasu Thorpa (1926) pojawia się wzmianka o Misesie, znajdują się w niej również odniesienia do Hayeka, Morgensterna i Mintza.

[Austriacka teoria](#) jest przedstawiona (s. 31) w rozdziale, który omawia „Różnice i wspólne elementy w niektórych wczesnych teoriach” samopodtrzymujących się cykli:

Klasyka literatury cykli koniunkturalnych uczyniła trwały wkład do opisu i analizy ruchu uprzemysłowionych gospodarek rynkowych. Dotyczyła skumulowanych procesów inflacyjnej ekspansji i deflacyjnej redukcji wywołanej wahaniami kredytu bankowego ograniczonego dostępnością rezerw w ramach standardu złota (Hawtrey, 1913). Waga rozbieżności między rynkową i „naturalną” stopą procentową w tym procesie została w znacznym stopniu zbadana przez [Knutę Wicksella](#) (1936 [1896]). Przy niższych od stanu równowagi rynkowej stopach procentowych nadmierna kreacja kredytu bankowego tworzy przeinwestowanie w przemyśle dóbr kapitałowych i narzuca „wymuszoną oszczędność” na tych, których dochody nie nadążają za inflacją (Hayek, 1933).

Zarnowitz, za Haberlerem (1937, 1964, 10)¹⁴ zwraca uwagę na znaczenie „interakcji zmian w pieniądzu i w kredycie ze zmianami w działalności gospodarczej” m.in. w austriackiej teorii:

Oczywiście istnieją istotne różnice między ich teoriami, szczególnie w odniesieniu do długotrwałego, głównego punktu

sporu, czyli względnego znaczenia czynników pieniężnych i realnych. Jednak dominujący ton przyjmuje świadomość, że tym, co się liczy najbardziej, jest interakcja zmian w pieniądzu i w kredycie ze zmianami w działalności gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji przedsiębiorstw. Większość autorów uważa, że cykle koniunkturalne są powodowane i uwarunkowane przez wiele czynników i okoliczności, więc ich teorie zazwyczaj pokrywają się ze sobą, a różnią się głównie stopniem uwagi poświęconej poszczególnym elementom.

Zarnowitz zwraca uwagę, że opisane teorie są w większości endogeniczne:

Pierwszym przejawem zasadniczego porozumienia jest fakt, że wymienione teorie są przeważnie endogeniczne... (Autorzy) wierzyli, że „cykliczny mechanizm ma silną tendencję do trwania, nawet gdy nie istnieją żadne nadzwyczajne naciski zewnętrzne, które można by uznać odpowiedzialnymi za ten mechanizm”. Dlatego rola sił zewnętrznych była dla nich drugorzędna, mimo że uznawali, iż działają one nieprzerwanie „jako twórca lub źródło zakłóceń procesów endogenicznych ze zdolnościami do przyspieszania, hamowania, przerywania i odwracania ożywienia o podłożu endogenicznym w ramach systemu gospodarczego”.

Rola banku centralnego nie została przebadana, ale skupienie uwagi austriaków na stopach procentowych jako na źródle wahań koniunktury wyjaśnione jest w tym fragmencie (68):

Zwróciły one na siebie wiele uwagi w literaturze, począwszy od Wicksella, przez austriaków, aż do Keynesa. Zarówno monetarna interwencja, jak i nadwyżka w kreacji kredytu były postrzegane jako powód odbiegania stóp procentowych od ich poziomu równowagi tak, że te nie są już w stanie koordynować

oszczędności z inwestycjami. Wszelkie rozbieżności powstają pomiędzy oczekiwaniami osób podejmujących decyzje inwestycyjne a oczekiwaniami pośredników finansowych. Monetaryści przeciwstawiali się tej koncepcji twierdząc, że inwestycje i oszczędności zależą od realnej stopy procentowej, na którą system bankowy, poza przejściowymi sytuacjami, nie ma wpływu.

Zarnowitz prezentuje poglądy austriaków, ale ich nie komentuje. Jego praca obiektywnie przedstawia austriacką teorię cyklu koniunkturalnego, co podkreśla naukowość tego opracowania¹⁵. Zaobserwował (15), że Mitchell i Hayek posiadali „odmienne poglądy i metody” w odniesieniu do cykli koniunkturalnych, natomiast podobnie podchodzili do roli relacji cena-koszt. Zarnowitz odniósł się też (68) do „realnej części teorii Hayeka i Misesa”. Zauważył również (53), że Lucas (1977, 7) powołał się na Hayeka (1933) jako na „intelektualnego przodka”, który przedstawił problem wyjaśnienia cyklu koniunkturalnego jako część — i nie jest to sprzecznością — teorii równowagi. „Był to rzeczywiście zamysł Hayeka”, spostrzegł Zarnowitz, „ale prawidłowe jest też charakteryzowanie jego rozwiązania jako teorii nierównowagi pieniężnej i niestabilnego procesu kumulacyjnego z nadmierną kreacją kredytu powodującą zakłócenia względnych cen i struktury produkcji (jak Hayek 1933 i 1939 jest powszechnie rozumiany)”.

Wniosek

Niewiarygodne teorie cykli koniunkturalnych, takie jak „[teoria plam na słońcu](#)” zniknęły z literatury. Pojawiające się od dziesięcioleci odniesienia do austriackiej teorii cykli w badaniach NBER-u podkreślają jej wiarygodność.

Ekonomia instytucjonalna, którą posługiwali się Mitchell i Burns, ułatwiła wyjaśnianie nawiązań do Schumpetera w badaniach NBER-u. Istotą ekonomii instytucjonalnej zastosowaną w badaniach cykli jest metoda indukcyjna, tzn. proces rozumowania polegający na dochodzeniu do ogólnych wniosków na podstawie zgromadzonych danych. Mitchell i Burns (1946, 8-10) twierdzą, że „badacz, który usilnie poszukuje przyczyny bądź przyczyn cykli koniunkturalnych, nie powinien pozwolić by któraś z hipotez nie została poddana sprawdzeniu”.

Oraz: „teoretyk często zatrzymuje się przed zakończeniem pracy, pozostawiając *indukcyjną weryfikację* innym, którzy mogą, ale nie muszą podjąć się tego zadania”. Austriacy natomiast używają metody dedukcyjnej, która jest procesem logicznego rozumowania na podstawie przyjętych wcześniej założeń.

Do krytyków badań cykli koniunkturalnych NBER-u należy m.in. ekonomista Rezerwy Federalnej ([Cloos](#) 1963) a także liczne grono ekonometryków. Dopóki ci krytycy nie będą w stanie zaprezentować bardziej przekonującej alternatywy, dla większości ekonomistów NBER pozostanie nieoficjalnym arbitrem w problematyce cykli koniunkturalnych. W wolnym społeczeństwie, osoby o wspólnych zainteresowaniach mogą się dobrowolnie zrzeczać by zgłębiać wiedzę i publikować badania. Niekomercyjne NBER jest żywym przykładem takiej formy działania.

Istnieją potencjalne tematy badawcze możliwe do zaakceptowania przez obie nieekonometryczne metody rozpoznane przez Gordona (1986 NBER). W szczególności wyróżniają się trzy spośród nich: tworzenie roczników (Thorp 1926 NBER), określanych przez Misesa mianem „roczników koniunktury”; cykliczna zależność między branżami dóbr produkcyjnych i konsumpcyjnych (Hayek (1933) Mises (1949, 93-4)); oraz teoria, że pierwszy dowód na ograniczenie kredytu w gospodarce pojawia się w „przemysle ciężkim” (Mises (1949, 560)).

BIBLIOGRAFIA

Abramovitz, Moses. 1950. *Inventories and Business Cycles, with Special Reference to Manufacturers' Inventories*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 4

Bernanke, Ben S. and Michael Woodford, wyd. 2005. *The Inflation-Targeting Debate*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 32

Bliss, Charles A. 1935. *Production in Depression and Recovery* (Nowy Jork) NBER

Boehm-Bawerk, Eugen. 1898. komentarz do książki von Bergmanna, Eugena. „Geschichte der Nationökonomischen Krisentheorien”, w: „Zeitschrift für Volkswirtschafts, Sozialpolitik und Verwaltung”, tom Vii, s. 112

Brunner, Karl i Allan H. Meltzer. 1977. „Stabilization of the Domestic and International Economy”. Carnegie-Rochester Conference on Public Policy (Amsterdam) North-Holland

- Burns, Arthur F. 1969. *The Business Cycle in a Changing World: A Collection of Essays*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 17
- Burns, Arthur F. i Wesley C. Mitchell. 1946. *Measuring Business Cycles*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 2
- Cagan, Phillip. 1965. *Determinants and Effects of Changes in the Stock of Money, 1875-1960*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 13
- Cloos, George W. 1963(a). „How Good Are The National Bureau’s Reference Dates?” „Journal of Business” (36): 14-32
- 1963(b). „More On Reference Dates And Leading Indicators”. „Journal of Business” (36): 352-64
- Cole, Rosanne. 1969. *Errors in Provisional Estimates of Gross National Product*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 21
- Creamer, Daniel z pomocą Martin Bernstein. 1956. *Personal Income During Business Cycles*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 6
- Eckstein, Otto i Alan Sinai. 1986. „The Mechanisms of the Business Cycle in the Postwar Era”. W: Gordon (1986 NBER): 39-105.
- Ekelund, Robert, Jr. 1997. „Karen I. Vaughn. Austrian Economics in America: The Migration of a Tradition”. „Review of Austrian Economics” 10(2): 133-38
- Fels, Rendigs. 1951. „Methodology of Research on the Business Cycle”. „Southern Economic Journal” 17(4): 397-408
- Fels, Rendigs i C. Elton Hinshaw. 1968. *Forecasting and Recognizing Business Cycle Turning Points*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 18
- Firestone, John M. 1960. *Federal Receipts and Expenditures During Business Cycles, 1879-1958*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 9
- Friedman, Milton i Anna J. Schwartz. 1963. *A Monetary History of the United States, 1867-1960*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 12
- 1970. *Monetary Statistics of the United States: Estimates, Sources, Methods*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 20.

- Gordon, Robert J., wyd. 1986. *The American Business Cycle: Continuity and Change*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 25
- Haberler, Gottfried. 1937, 1964. *Prosperity and depression*. Cambridge: Harvard University Press
- Haitovsky, Yoel, George Treyz, oraz Vincent Su. 1974. *Forecasts with Quarterly Macroeconomic Models*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 23
- Hansen, Alvin H. 1941. *Fiscal Policy and Business Cycles* (Nowy Jork) GK: Norton
- Hayek, Friedrich A. 1933. *Monetary Theory And The Trade Cycle* (Nowy Jork) Harcourt Brace.
- 1939. *Profits, Interest & Investment* (Londyn) George Routledge and Sons, Ltd.
- Hetzl, Robert L. 1998. „Arthur Burns & Inflation”. „Federal Reserve Bank of Richmond Economic Quarterly” (Zima): 21-44
- Hultgren, Thor. 1948. *American Transportation in Prosperity and Depression*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 3
- 1965. *Costs, Prices, and Profits: Their Cyclical Relations*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 14
- Kauder, Emil. 1965. *A History of Marginal Utility Theory*. (Princeton) Princeton University Press
- Klein, Phillip A., oraz Moore, Geoffrey H. 1985. *Monitoring Growth Cycles in Market-Oriented Countries: Developing and Using International Economic Indicators*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 26
- Koopmans, Tjalling C. 1947. „Measurement Without Theory”. „The Review of Economic Statistics” 29 (3): 161-72
- Lovell, Michael C. 1986. „Comment”. W: Gordon (1986 NBER): 105-110
- Lucas. R.E., Jr. 1977. „Understanding Business Cycles”. W: Brunner and Meltzer (1977)
- Mack, Ruth. 1956. *Consumption and Business Fluctuations: A Case Study of the Shoe, Leather, Hide Sequence*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 7

- 1967. *Information, Expectations, and Inventory Fluctuation: A Study of Materials Stock on Hand and on Order*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 16
- Mankiw, N. Gregory, red. 1994. *Monetary Policy*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 29
- Mincer, Jacob. 1969. *Economic Forecasts and Expectations*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 19
- Mintz, Ilse. 1967. *Cyclical Fluctuations in the Exports of the United States Since 1879*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 15
- Mises, Ludwig von. 1912. 1934. 1980. *The Theory of Money and Credit*. Londyn: Jonathan Cape. Wznowienie. Indianapolis, IN.: Liberty Classics.
- 1915 „Die Störungen im Wirtschaftsleben der Osterreichisch-Ungarischen Monarchie wahrend der Jahre 1912-1913”. „Archiv fur Sozialwissenschaft und Sozialpolitik”. tom XXXIX, s. 174. Tubingen
- 1949. *Human Action*. (New Haven) Yale University Press, polskie wydanie: *Ludzkie dzialanie*, Warszawa 2007
- Mitchell, Wesley C. 1896. „The Quantity Theory of the Value of Money”. „Journal of Political Economy” (Marzec)
- 1926. *Business Cycles: The Problem and Its Setting*. NBER Studies in Business Cycles Vol.1
- 1935. „Commons on Institutional Economics”. „American Economic Review” 25(4): 635-52.
- 1951. *What Happens during Business Cycles: A Progress Report*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 5
- Mitchell, Wesley C., oraz Arthur F. Burns. 1936. „Production During The American Business Cycle of 1927-1933” (Nowy Jork) NBER
- 1938. „Statistical Indicators of Cyclical Revivals” (Nowy Jork) NBER
- Moore, Geoffrey H. red. *Business Cycle Indicators: Vol. I, Contributions to the Analysis of Current Business Conditions; Vol. II, Basic Data on Cyclical Indicators*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 10

-- 1983. *Business Cycles, Inflation and Forecasting*, 2d ed. NBER Studies in Business Cycles Vol. 24

Moore, Geoffrey H. i Victor Zarnowitz. 1986. „The Development and Role of the National Bureau of Economic Research’s Business Cycle Chronologies”, w: Gordon (1986 NBER): 735-779

Morgenstern, Oskar. 1959. *International financial transactions and business cycles*. Nowy Jork: NBER Studies in Business Cycles Vol. 8

-- 1963. *On the Accuracy of Economic Observations*. (Princeton): Princeton University Press

Oser, Jacob and William Blanchfield. 1975. *The Evolution of Economic Thought* (Nowy Jork) Harcourt, Brace Jovanovich, Inc. wyd. 3.

Pigou. A.C. 1927. *Industrial Fluctuations* (Londyn) Macmillan

Robertson, D.H. 1915. *A Study Of Industrial Fluctuations*. (Londyn) Aldwych.

Romer, Christina D. i David H. Romer, red. 1997. *Reducing Inflation: Motivation and Strategy*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 30

Romer, Christina D. 1994. „Remeasuring Business Cycles”. „Journal of Economic History” (54): 573-609

-- 1999. „Changes In Business Cycles: Evidence and Explanations”. „Journal of Economic Perspectives” (13): 23-44

Roepke, Wilhelm. 1922. *Die Konjunktur*. Jena

--- 1926. „Kredit und Konjunktur”. „Jahrbucher fur Nationalokonomie und Statistik”. March-April: 243-285

Rothbard, Murray N. 1962, 1970. *Man, Economy and State*. (Los Angeles) Nash Publishing

-- 1976. „Praxeology: The Methodology of Austrian Economics”, w: Dolan, Edwin G. *The Foundations Of Modern Austrian Economics* (Kansas City) Sheed & Ward, Inc., polskie tłumaczenie: *Prakseologia: Metodologia austriackiej ekonomii*, mises.pl

- Rutherford, Malcolm. 1998. „Institutionalism as Scientific Economics”. Zaprezentowany podczas: Economics Society Meeting. Montreal, Quebec
- 2004. „Institutional Economics At Columbia University”. „History of Political Economy” 36: 31-78
- Schmidt, Carl T. 1934. „German Business Cycles, 1924-1933” (Nowy Jork) NBER
- Schumpeter, Joseph. 1910: „Ueber das Wesen der Wirtschaftskrisen”, w: „Zeitschrift fur Volkswirtschaft, Sozialpolitik und Verwaltung”, tom Xix
- 1911, w j. niemieckim, przetłumaczono w 1934, 1955. *The Theory of Economic Development: An inquiry into profits, capital, credit, interest and the business cycle.*
- 1912. *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*, Lipsk
- 1914. „Die Wellenbewegung des Wirtschaftslebens”, w: „Archiv fur Sozialwissenschaft und Sozialpolitik”, tom Xxxix
- 1926. *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung, 2nd ed.* Monachium i Lipsk
- 1939. *Business Cycles: A theoretical, historical, and statistical analysis of the capitalist process.* 2 tomy. Nowy Jork: McGraw-Hill
- 1942. *Capitalism, Socialism and Democracy* (Nowy Jork) Harper
- 1954. *History of Economic Analysis.* (Cambridge) Harvard University Press
- Stanback, Thomas M., Jr. 1962. *Postwar Cycles in Manufacturers' Inventories.* NBER Studies in Business Cycles Vol. 11
- Stock, James H. and Mark W. Watson, red. 1993. *Business Cycles, Indicators, and Forecasting.* NBER Studies in Business Cycles Vol. 28
- Taylor, John B., red. 1999. *Monetary Policy Rules.* Studies in Business Cycles Vol. 31
- Thorp, Willard. 1926. *Business Annals.* (Nowy Jork) NBER
- Tinbergen, Jan. 1939. *Statistical Testing of Business-Cycle Theories: A Method and Its Application to Investment Activity* (Geneva) Liga Narodów
- *Business Cycles in the United States of America, 1919-1932* (Geneva) Liga Narodów

Zarnowitz, Victor. 1973. *Orders, Production and Investment — A Cyclical and Structural Analysis*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 22.

-- 1992. *Business Cycles: Theory, History, Indicators, and Forecasting*. NBER Studies in Business Cycles Vol. 27

---

¹ Koopmans (1947) krytykuje ją z punktu widzenia ekonometryka. Cloos (1963, a, b) krytykuje ją jako ekonomista Rezerwy Federalnej. Romer (1994) i (1999), członkini Komitetu Datowania Faz Cyklu NBER-u prezentuje alternatywną chronologię cyklicznych punktów zwrotnych.

² Mitchell (1927, NBER, 202) wyjaśnia: „Wreszcie w styczniu 1927 r. w Wiedniu założony został Austriacki Instytut Badania Koniunktury, z kadrą naukową dowodzoną przez dr. F. A. von Hayeka”. Mitchell zauważa (s. 361): „Dr F. A. von Hayek z Wiednia poddał przeglądowi austriackie roczniki”. Mitchell wyjaśnił pracę Thorpa w ten sposób: „Dr Willard L. Thorp, który kierował pracami nad dobieraniem źródeł, przetrząsnął bogate zbiory Biblioteki Publicznej w Nowym Yorku w poszukiwaniu oficjalnych dokumentów, sprawozdań, broszur, czasopism i książek traktujących w całości bądź incydentalnie o warunkach gospodarczych w różnych krajach. Oddana współpraca kilku zagranicznych naukowców poskutkowała dodatkowymi materiałami i specjalistyczną wiedzą”. Mitchell i Hayek również ze sobą korespondowali (Kauder 1965).

³ Mitchell cytuje Boehm-Bawerka we fragmencie: „Dopiero w 1898 r. Boehm-Bawerk uznał za konieczne twierdzić, że teoria kryzysu »powinna zawsze stanowić ostatni bądź przedostatni rozdział w systemie teorii ekonomicznej, spisanej czy też niespisanej«. Przeciwna opinia, mówiąca że idee rozwinięte w badaniach nad wahaniami gospodarczymi mogą doprowadzić do przeformułowania teorii ekonomicznej jest nadal uważana przez wielu ekonomistów za dziwną, a przez to odrzucającą”.

Mitchell przywołuje Roepkego we fragmencie: „»Prawdziwy cykliczny bakcyl« odkrywa on w okresowych zmianach stosunku pomiędzy akumulacją a konsumpcją, który nie może być zmieniany bez powodowania poważnych zakłóceń w procesie wymiany. Jednak te okresowe zmiany w stosunku pomiędzy akumulacją a konsumpcją spowodowane są w głównej mierze przez okresowe zmiany w wielkości kredytu — zmiany, które przejawiają się w rozbieżności między realnymi i nominalnymi stopami procentowymi, w płynności banków gwarantujących kredyty oraz ich polityce operacyjnej”.

⁴ Schumpeter (1942, 68) także wspomina o „długich falach”. Był on neoaustriakiem, który uznawał koncepcje Mengera i Boehm-Bawerka jednocześnie odrzucając teorie innych austriaków (1911, 1934, 1955, 16, 1939, 505, 561). „Boehm-Bawerk samodzielnie”, pisze on, „osiągnął pełną spójność” jeśli chodzi o „podstawowe elementy produkcji” w „hierarchii dóbr” oraz jest „najważniejszym autorytetem” w kwestii

„czynnika czasu w życiu gospodarczym” (1911, 17n, 34). Schumpeter (1939) cytuje Misesa (634n) i Hayeka. „Efekt Hayeka” (812) jest „efektem wpływu na inwestycję oprocentowania niższego niż byłoby uzyskane, gdyby proces był pozostawiony samemu sobie”. Schumpeter (296n) przyznał, że nie był „bezwzględnym zwolennikiem” teorii Hayeka „w zakresie w jakim podaje się za fundamentalne wyjaśnienie przyczyn cyklu”. Napisał jednak, że „przebieg wydarzeń w Ameryce” w latach 20. i 30. XIX w. oraz 20. i 30. XX w. „rekomenduje interpretację zgodną z tą teorią”.

⁵ Schmidt (1934), Bliss (1935) oraz Mitchell i Burns (1936, 1938)

⁶ Pisma Burnsa z Biblioteki Prezydenckiej Dwighta D. Eisenhowera w Abilene w stanie Kansas zawierają też dwa artykuły neoaustriaka Benjamina M. Andersona Juniora, opublikowane w 1929 i 1931 (Kolumna 198).

⁷ Schumpeter (1939, Tom I, 161-74) ostrzega: „nie ma racjonalnego uzasadnienia... dla przypuszczenia, że całkowita liczba cykli Kitchina w cyklach Juglara czy też Juglara w cyklach Kondratiewa powinna być zawsze taka sama”. Twierdzi, że „możliwe jest odliczenie, zarówno historyczne, jak i statystyczne, sześciu cykli Juglara na jeden Kondratiewa i trzech cykli Kitchina na jeden Juglara — nie jako średniej, ale w każdym przypadku”, z zastrzeżeniem, że „wykluczy się kilka przypadków, w których pojawiają się trudności”. Cykle Kitchina, pisze dalej Schumpeter, są przeważnie „nieco krótsze niż 40 miesięcy”: są to „wahania krótsze niż te z grupy Juglara, niemniej jednak uważamy je za wahania o podobnym charakterze, które w naszym mniemaniu można opisywać czasem trwania nieznacznie przekraczającym 3 lata”. Moore i Zarnowitz w pracy Gordona (1986 NBER, 522) zamieścili przegląd „cyklu cykli”.

⁸ Burns (1969 NBER 12) lokuje Schumpetera wśród „niewielkiej liczby ekonomistów”, którzy mieli „prawdziwie wybitny wkład w wiedzę o cyklach koniunkturalnych”. Abramowitz (1950 NBER, 23, 494), Friedman i Schwartz (1970 NBER 95n), Gordon (1986, 1) oraz Zarnowitz (1992 NBER xvi, 9, 31, 239) także cytują Schumpetera.

⁹ Moore i Zarnowitz w pracy Gordona (1986, 738) napisali: „Hipoteza Schumpetera z 1935 r. ... także nie została potwierdzona”. Zarnowitz (1992 NBER, 240) zwraca uwagę, że publikacja Burnsa i Mitchella (1946 NBER) była „szacunkową opinią uwarunkowaną dostępnymi, niekompletnymi danymi, a nie zdecydowanym odrzuceniem wszelkich teorii na temat cykliczności. Jakiegokolwiek jednak konfiguracje mniejszych i większych cykli panowały w obecnie rozważanej połowie wieku, nie utrzymały się one w kolejnym okresie. Krótki, ale poważny zastój z lat 1937-1938 pojawił się jedynie 5 lat po zakończeniu Wielkiego Kryzysu (1929-1933)”. Po II Wojnie Światowej rozwój w USA trwał dłużej niż ten z okresu przed 1945 r., a już szczególnie sprzed 1919 r. Jeśli większe cykle miałyby być zdefiniowane jako te, które zawierają głęboką depresję, pisał Zarnowitz, „nie byłoby ich w ogóle w historii Stanów Zjednoczonych po latach trzydziestych XX wieku”.

¹⁰ Inne wzmianki o Haberlerze są autorstwa Hultgrena (1948 NBER, 73) i Zarnowitza (1992 NBER, 16), który powołuje się na teorię nadkonsumpcji Haberlera (1937, 1964), określaną raczej jako „teoria kryzysu i depresji aniżeli teoria cyklu”. Zarnowicz jeszcze kilkakrotnie cytuje Haberlera (113): „współczesny rozwój poglądów »klasycznych« ekonomistów na bezrobocie i działania polityczne”; (155) „związek między »lepkością płac« i »stagflacją z lat siedemdziesiątych«”; oraz (169) „endogeniczne teorie cykli koniunkturalnych”.

¹¹ Badanie neoaustriaka Mintza (1967 NBER) było wyjątkiem. „Mintz odkrył, że wielkość, ceny i wartość amerykańskiego eksportu wykazują wahania, które są zbieżne z cyklami w wyrażonej w dolarach wartości importu z zagranicy”. Zarnowicz (1992 NBER, 28).

¹² Ekelund utożsamia Morgensterna ze szkołą austriacką: „Oskar Morgenstern pod każdym względem uważa się za bezpośredniego kontynuatora i badacza w austriackiej tradycji. W 1969 roku, podczas kilku długich wizyt na Uniwersytecie A&M w Teksasie udzielił mi zajęć z ekonomii austriackiej oraz jej rozwoju w Ameryce”. Morgenstern (1959 NBER) analizuje, jak cykle koniunkturalne rozprzestrzeniają się między państwami, koncentrując się na rynkach finansowych w głównych, uprzemysłowionych państwach (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Niemcy i Francja) w czasach standardu złota (1870-1949) i w okresie międzywojennym (1925-38). Klein i Moore (1985 NBER, 285). Patrz Zarnowicz (NBER 1992, 108) oraz Stock i Watson (NBER 1993, 280).

¹³ „Sprawozdanie z pierwszej konferencji NBER-u (1949) dotyczącej cykli koniunkturalnych zostało opublikowane w 1951 r.”. Mitchell zgodził się omówić swoją przyszłą książkę na tej konferencji, jednak zmarł przed jej rozpoczęciem. „Schumpeter przedstawił obronę historycznego podejścia do analizy cykli koniunkturalnych, jednak zmarł zanim zdołał przygotować swój referat do konferencyjnej publikacji” Gordon (1986 NBER, 26).

¹⁴ Zarnowicz podkreśla, że ten opis jest zdecydowanie potwierdzony przez „wiele fragmentów” w pracach Robertsona (1915), Mitchella (1927), Hayeka (1933) i Pigou (1927). „Dla Schumpetera”, pisze on: „podstawowym mechanizmem finansowanych kredytem innowacji są znacznie wyższe odsetki wewnętrzne [odsetki z inwestycji w innowacje w porównaniu z oprocentowaniem kredytu — przyp. tłum.] a nie mnogość różnych »czynników zewnętrznych«, bez względu na to, jak ważne mogą one być w konkretnej sytuacji”.

¹⁵ Zarnowicz jest członkiem Komitetu Datowania Faz Cyklu NBER-u.